

Dokument nr. 8:91

(2006-2007)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trygve Slagsvold Vedum og Per Olaf Lundteigen

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trygve Slagsvold Vedum og Per Olaf Lundteigen om gjennom ny lov å sikre at vann- og avløpsinfrastrukturen forblir heleid av det offentlige i all framtid

Til Stortinget

BAKGRUNN

Etter en storstilt utbyggingssatsing etter andre verdenskrig ble landsdekkende vann- og avløpsnett (VA) i Norge ferdigstilt rundt 1970, og utvides stadig til nye utbyggingssområder. Bakgrunnen for utbyggingen av denne infrastrukturen var synet på at rent vann var nødvendig for å få bukt med ulike sykdommer, samt å forbedre den tekniske infrastrukturen for bosted i tettbygde strøk. Vann- og avløpsnettet er del av den fundamentale basisinfrastruktur som må være på plass for å danne gode livsvilkår for innbyggerne. Tilstanden til det norske VA-nettet bygd før 1970 er til dels dårlig, men også rør etter 1970 kan ha svakheter, med utette rør som gir vanntap med risiko for forurensning (Kilde: Vannledningsnettet i Norge - På bedringens vei? VANN 2006: 41: 23-31). Beregnet kostnad for å skifte ut denne delen (ca. 28 pst.) av vannrørene er ifølge Folkehelseinstituttet om lag 50 mrd. kroner. NORVAR, kommunenes ledende og samlende interesseorganisasjon innenfor VA-teknikk, har beregnet at det vil koste 500 mrd. kroner dersom man skulle skifte ut all VA-infrastruktur i dag.

En tilfredsstillende vannforsyning og avløpsbehandling er en forutsetning for det moderne samfunnet, både private og offentlige virksomheter er avhengige av dens kvalitet for å kunne fungere godt. Bortfall av vann tilførsel gir store hygieniske proble-

mer, der byer/tettsteder, sykehus, hotell og næringsmiddelindustri vil få de største problemene.

Eierskap av infrastruktur

NOU 2006:6 *Når sikkerheten er viktigst* beskriver VA-infrastrukturen i dag og anbefaler enstemmig å sikre offentlig eierskap av denne. VA-sektoren er kjennetegnet ved sterk synergi mellom infrastrukturvirksomheten (tekniske anlegg) og konkurransevirkosomheten (leveranse av vann og borttransportering av avløp). Av økonomiske årsaker er vertikal integrasjon av slike virksomheter det beste. Konkurransesetting av vann som ressurs går dårlig hvis man på den ene siden vurderer vann som et kommersielt produkt og på den andre siden vurderer vann som en basistjeneste befolkningen har krav på. Høyest mulig overskudd lar seg dårlig forene med best mulig ivaretagelse av ressursforvaltning, samt helse og sikkerhet for innbyggerne. Hensynet til helse, sikkerhet og ressursforvaltning, mener forslagsstillerne må komme i første rekke for å lage en god VA-infrastruktur. Utbygging av parallell infrastruktur er ikke samfunnstjenlig, og VA-tjenestene framstår derfor som naturlige, fysiske monopoler. Det blir altså ingen reell konkurranse om disse tjenestene ved eventuell privatisering.

Rundt 90 pst. av befolkningen i Norge er tilknyttet vannverk (Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), *Naturressurser og miljø 2005*). Av disse får 95 pst. drikkevannet fra et vannverk eid av det offentlige, mens de resterende 5 pst. får vannet fra vannverk organisert som private andelslag eid av abonnemene. Avløpssektoren har om lag tilsvarende eierstruktur.

Hendelser eller generelt forfall på avløpsnettet med forurensning som resultat vil som følge av at vann- og avløpsledninger av praktiske og økonomiske grunner ligger i samme grøft, kunne påvirke drik-

kevannskvaliteten. Ifølge Nasjonal sårbarhets- og beredskapsrapport for 2005, utgitt av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), har det norske vannforsyningssystemet en lekkasjeprosent på hele 45 prosent. Forslagsstillerne ser det derfor som svært viktig å styrke og sikre det offentlige ansvaret og ikke minst koordinere en helhetlig samfunnsplanlegging for å bedre vannforsyningsnettene. Den samme rapporten påpeker at det er for treg utskifting av rør i vannledningsnett, slik at forurensningsfaren øker.

De aller fleste vannverkene har overflatevann som kilde. Totalt forsynes 90 pst. av befolkningen med drikkevann fra overflatekilder (Kilde: Nasjonalt folkehelseinstitutt, Vannforsynings ABC). Det er derfor svært viktig med offentlig planlegging av tiltak og sikkerhet i tilknytning til overflatevannkilder, slik at disse ikke blir forurenset, jamfør utbruddet av parasitten *Giardia* i Bergen i 2004. I tillegg er overflatevann per definisjon en integrert del av et økosystem der forvaltning krever folkevalgt kontroll.

Flere kommuner har endret organiseringsform for sin VA-virksomhet, slik at denne nå er organisert som et interkommunalt selskap (iks), kommunalt foretak eller kommunalt eid aksjeselskap. Gjennom å sikre at kommunene, uansett organiseringsform, driver VA-virksomheten i egenregi, vil man understreke rettighets- og miljøperspektivet for VA-sektoren.

Staten kan gjennom lovgivning sikre at sikkerhet og kvalitet på kritisk infrastruktur blir ivaretatt i VA-sektoren. Sikkerhetshensyn både på kort og lang sikt, henholdsvis sikkerhetsmarginer teknisk og organisatorisk til enhver tid, og tilstrekkelige fornyelser for å ivareta sikkerheten i framtida, taler imidlertid for at VA-infrastrukturen bør være offentlig eid.

Den norske VA-sektoren er heterogen og sammensatt av svært mange enheter. Dagens fornyelsestakt på VA-ledningsnett tilsier en levetid på om lag 200 år, mens den tekniske levetiden er mellom 50 og 100 år. Det er derfor et stort behov for raskere forny-

else av VA-ledningsnett. Bare det offentlige, uavhengig av investeringshorisont, har kapasitet og investeringskraft til å ivareta et helhetlig forvaltningsperspektiv på VA-sektoren. Vann i springen bør så langt som mulig være en ressurs som stilles til disposisjon for hele befolkningen gjennom selvkostbetaling.

Private eiere vil investere med investeringsperspektiv på betydelig mindre enn 50 år. Det er selvkostprinsippet som er forskriftsfestet og derfor har vært det vanlige i norske kommuner, slik at vann- og avløpsgebyret avspeiler kommunens totale kostnader til VA-tjenestene. I en beredskapssituasjon vil det være selvsagt at det offentlige har det fulle ansvar, oversikten over og planleggingen av vern av vannressursene. Dette taler for at VA-sektoren bør være i offentlig eie i all framtid.

Oppsummering

Forslagsstillerne mener, med bakgrunn i synet på vann som en basistjeneste og rettighet for befolkningen, sikkerhetshensyn, synergi mellom infrastrukturvirksomheten, forvaltning og investeringshorisonten, at det offentlige eierskapet til VA-infrastrukturen må sikres gjennom utarbeidelse av ny lov.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen fremme en ny lov som sikrer at vann- og avløpsinfrastrukturen forblir heleid av det offentlige i all framtid. Loven gir unntak fra offentlig eie av de vann- og avløpsvirksomheter som i dag er organisert som ikke-kommersielle private andelslag eid av abonnentene, slik at dagens eierorganisering for disse kan videreføres under denne lov.

16. mai 2007